Itikaf – skraćena verzija propisa

[Bosanski]

الاعتكاف – مختصر أحكام الاعتكاف

[اللغة البوسنية]

Elvedin Pezić

ألودين بزيتش

Pregledao : Ebu Usama el Džeziri

مراجعة: أبو أسامة الجزيري

Pomoćni ured za dawu - Riyadh

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة بمدينة الرياض

2008 –1429

islamhouse.com

بسم الله الرحمن الرحيم

I'TIKAF

SAŽETAK PROPISA O I'TIKAFU

(vrijednosti, savjeti, adabi, propisi)

Prije nego počnemo sa spominjanjem osnovnih propisa koji se vezuju za i'tikaf, čovjekov boravak-povlačenje- u džamiji, potrebno je spomenuti neke koristi koje nosi sa sobom ovaj ibadet i faktore koji ukazuju na njegovu bitnost, nebi li se u onima koji imaju mogućnost probudila želja za oživljavanjem ovog zapostavljenog sunneta Allahovog Poslanika. Mnogo je faktora koji ukazuju na bitnost ovog ibadeta, spomenut ću samo neke od njih kako se ovaj tekst ne bi pretvorio u studiju.

Faktori koji ukazuju na bitnost i vrijednost ovog ibadeta.

Da ne postoji drugi faktor koji ukazuje na bitnost ovog ibadeta osim da je to idealan način da čovjek traži noć lejletl-kadr, to bi bilo više nego dovoljno da se čovjek odluči na taj ibadet, znajući kolika je vrijednost noći lejletul-kadr.
Na bitnost ovog ibadeta ukazuje i to da je to bila neprestana praksa Allahovog Poslanika. Allahov Poslanik je svake godine provodio određen broj dana u i'tikafu.

Boravkom u i'tikafu postač čuva svoj post od svega što će umanjiti njegovu nagradu. Postač u i'tikafu ima dovoljno vremena da posveti pažnju samoobračunu, godišnjem inventaru djela, ima dovoljno vremena da razmisli o grijesima koje je počinio tokom godine i da se u tim mubarek noćima iskreno pokaje za počinjene grijehe.

I'tikaf je idealna prilika da se čovjek privikne na činjenje ibadeta, da se privikne na ostavljanje grijeha koje svakodnevno čini, da se čovjek navikne na maksimalno iskorištavanje vremena u činjenju dobrih djela.

I'tikaf je idealna prilika da se čovjek „osami sa Gospodarom“, da se zapita kakva je njegova veza sa Gospodarom, da li je pokoran, zahvalan na svim blagodatima, da li je ispunio emanet nošenja Islama na svojim plećima i dr.

To su samo neki faktori koji bi trebali da pozitivno djeluju na osobu koja razmišlja o ovom ibadetu, a i na one koje nisu razmišljale o njemu da počnu da razmišljaju o ovom velikom i višestrano korisnom ibadetu. Žalosno je da velik broj muslimana godinu dana unaprijed planira kako će godišnji odmor provesti negdje na moru ili obilazeći neka turistička znamenja, a malo je onih koji svoj godišnji odmor, ili dio njega, provode u i'tikafu ili odlazeći na umru, pa da se iz tih ibadeta vrate čisti od grijeha i spremni da nastave borbu sa svakodnevnim problemima. Da to bude njihovo duhovno pročišćenje koje će biti dopunsko gorivu u savladavanju životnih nedaća i problema.

SAŽETAK FIKhSKIH PROPISA VEZANIH ZA I'TIKAF

Mnogo je propisa koje islamski učenjaci spominju vezano za i'tikaf, u ovoj kraćoj studiji spomenut ćemo neke, najbitnije i najosnovnije, one koje bi mogle da budu potrebni svakom onom ko se odluči da oživi ovaj zapostavljeni sunnet Allahovog Poslanika. Maksimalno ću se tokom pisanja truditi da propisi budu pojašnjeni na način koji će biti razuman svim vrstama ljudi; i onima koji znaju nešto o ovjoj tematici i onima koji se prvi put susreću sa ovom tematikom.

Šta je to i'tikaf?

Itikaf je boravak u džamiji –određeni vrmenski period- s namjerom obožavanja Allaha i pokrnosti Njemu.

DOKAZI PROPISANOSTI OVOG IBADETA-I'TIKAFA

Na propisanost ovog ibadeta u Islamu ukazuju dokazi Kur'ana, sunneta Allahovog Poslanika. Prije nego spomenemo argumente koji ukazuju na propisanost i'tikafa, želio bih da spomenem, koristi radi, zašto islamski učenjaci uvijek kada počinju da govore o nekom ibadetu na početku spominju dokaze koji ukazuju na propisanost tog djela. Odgovor je jednostavan. Kako bi se ova vjera sačuvla od onoga što nije od nje, od novotarija.

Osnova je da čovjek, ako poziva ljude u činjenje određene stvari smatrajući da je to ibadet, da je obavezan da za to spomene validan dokaz, u suprotnom, ibadet u koji poziva nije validan. Islamski učenjaci su na osnovu dokaza postavili jedno veliko pravilo koje glasi: “Osnova u činjenu u ibadetima je zabrana, dok je osnova u običajima dozvola“ To bi značilo, da je zabranjeno smatrati nešto ibadetom ako ne postoji dokaz koji ukazuje da je to propisano u Islamu, dok je u običajima suprotno, svaka stvar je dozvoljena sve dok ne dođe dokaz koji zabranjuje određeni običaj. Zato ćemo naći u knjigama prava, knjigama svih – pravnih škola- mezheba, da kada počinju sa određenim poglavljem u kojem govore o nekom ibadetu spominju dokaze na propisanost tog djela.

Na propisanost ovog ibadeta ukazuju riječi Uzvišenog: “I Ibrahimu i Ismailu smo naredili: "Hram Moj očistite za one koji ga budu obilazili, koji budu boravili u i'tikafu i koji budu molitvu obavljali." Također, riječi Allaha: “Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore; od tada postite sve do noći. Sa ženama ne smijete imati snošaja dok ste u i’tikafu u džamijama. To su Allahove granice, i ne približujte im se! Eto tako Allah objašnjava ljudima propise Svoje da bi se onoga što im je zabranjeno klonili.“

Što se tiče hadisa koji ukazuju na propisanost i´tikafa, njih je mnogo i oni su raznovrsni, neki su u govornoj formi a drugi su lična praksa Allahovog Poslanika, velik broj njih su zabilježeni u najvjerodostojnim zbirkama hadisa, zbirkama imam Buharija i Muslima.

Jedan od njih je hadis Aiše r.a. da je kazala: “Allahov Poslanik boravio je u i´tikafu zadnjih deset dana ramazana, sve dok nije preselio, zatim su to isto nakon njegove smrti činile njegove supruge.“(Buhari) Ova dva kur'anska ajeta i spomenuti hadis nedvosmisleno ukazuju na propisanost ovog ibadet u Islamu.

VRIJEDNOST BORAVKA U I'TIKAFU

I'tikaf sa sobom nosi mnoge koristi koje smo spomenuli na početku teksta, ali je korisno spomenuti da ne postoji vjerodostojan hadis koji ukazuje na posebnu nagradu za ovaj ibadet. Postoje neki daif-slabi hadis koji govore o tome, mi ih nećemo spominjati zbog njihove slabosti. Čovjeku muslimanu je dovoljno to što je to sunnet Allahovog Poslanika, a za svaki sunnet koji čovjek prakticira, a naročito u ovom mubarek mjesecu, čovjek će biti nagrađen. Ovdje govorimo o postojanju hadisa u kojima se obećavaju posebne nagrade onome ko bude u i'tikafu.

PROPIS I'TIKAFA

Kada kažemo propis i'tikafa, pod time mislimo kakav je status i'tikafa u Islamu. Da li je obaveza svakom muslimanu da bude u i'tikafu ili je to sunnet-phvalno- ili je mubah-dozvoljeno, ili je mekruh-pokuđeno- ili je haram zabranjeno? Ako smo kazali da je i'tikaf propisan ibadet u Islamu onda je obaveza da ima svoj propis.

Islamski učenjaci imaju jednoglasan stav da boravak u i'tikafu nije obaveza već da je to pohvalno-sunnet- onome ko želi, osim u slučaju da se čovjek zavjetuje da će boraviti u i'tikafu, kada mu ispunjavanje zavjeta postaje obaveza. Ovaj propis je isti i za muškarce i žene. Kao što je dozvoljeno muškarcima da budu u i'tikafu, ženama je to također dozvoljeno. Na to nam ukazuje hadis Aiše r.a da je Allahov Poslanik dozvolio Aiši r.a. i Hafsi r.a da budu u i'tikafu.(Buhari) Također, spomenuti hadis u kojem Aiša r.a. kaže da su supruge Allahovog Poslanike prakticirale i'tikaf nakon smrti Allahovog Poslanika.

Većina islamskih učenjaka je smatrala da je boravak u i´tikafu sunnet tokom cijele godine, a da je najbolje da to čovjek učini u ramazanu, u zadnjih deset dana.

Bilo je i onih koji su kazali da je boravak u i´tikafu sunnet samo u ramazanu, a da je dozvoljeno-mubah- tokom cijele godine.

Kada smo kazali u definiciji i'tikafa da je to „boravak u džamiji“, na taj način smo se dotakli jednog veoma bitnog pitanja koje se vezuje za poglavalje i'tikafa. Da li je validan i'tikaf samo u jednom od tri sveta mesdžida ili je propis općeg karaktera, tj. da je validan i'tikaf u svakoj drugoj džamiji u kojoj se klanjaju dnevni namazi i džuma namaz. Isparavno mišljanje je da je ibadet i'tikafa validan u svakoj džamiji u kojoj se klanjaju propisani namazi i u kojoj se klanja džuma namaz. Na to nam ukazuju riječi Uzvišenog Allaha: “Sa ženama ne smijete imati snošaja dok ste u i’tikafu u džamijama.“

Ovaj ajet je općeg karaktera, obuhvata i'tikaf u svim džamiama jer ne postoji vjerodostojan i jasan dokaz koji izuzima neku od džamija ovim propisom ili negiranjem validnosti propisa u nekim džamijama. Što se tiče hadisa: “Nema i'tikafa osim u jednom od tri mesdžida; Mesdžidul-harama, Poslanikovog mesdžida i Mesdžida u Kudsu.“ Ako bi se složili da je vjerodostojan, iako je to diskutabilno, onda bi njegovo znaženje bilo da nema potpunog i'tikafa osim u tri mesdžida, jer kao što je namaz vredniji u njima tako je i i'tikaf vredniji, iako to ne znači negiranje validnosti i'tikafa u drugima džamijama.

Također, ovom riječju u definiciji “boravak u džamiji“ negirali smo validnost i'tikafa u kući ili mjestu u kući koje je čovjek posebno odredio da bi na njemu obavljao namaz. Više učenjaka je prenijelo jednoglasan stav učenjaka da je uvjet za ispravnost i'tikafa kada su muškarci u pitanju da bude u džamiji.

Dok, kada su žene u pitanju, većina uleme je također uvjetovala ovaj uvjet za isparavnost i'tikafa i smatrala je neispravnim i'tikaf u kući ili u prostoriji u kojoj žena obavlja namaz u kući. Na to nam ukazuje događaj sa suprugama Allahovog Poslanika kada su tražile dozvolu da budu u i'tikafu. Da je i'tikaf za žene bio dozvoljen u kući to bi pojasnio Allahov Poslanik. Treba naglasiti da za ispravnost i'tikafa žene se ne uslovljava da se klanjaju propisani namazi u džematu u džamiji u kojoj je žena u i'tikafu kao što se uslovljava za ispravnost i'tikafa muškarca.

Također, većina učenjaka je smatrala neispravnim i´tikaf žene koja je u hajzu ili nifasu i osobe koja je džunup.
Dok je po konsenzusu učenjaka ispravan i'tikaf ženi koja je mustehada, ona koja ima vandredno krvarenje, krvarenje koje se razlikuje od krvarenja hajza i nifasa u svojstvima, pa i u propisu.

Kada se ulazi u i'tikaf i kada izlazi iz njega onaj ko želi da bude u i'tikafu zadnjih deset dan ramazana, i koliko je minimalno dozvoljeno da čovjek bude u i'tikafu.

Većina islamskih učenjaka je smatrala da će čovjek koji želi da bude u i'tikafu zadnjih deset dana ramazana ući u džamiji ili mesdžid u kojem želi da boravi u i'tikafu prije akšam namaza-zalaska sunca-dvadesetog dana ramazana. Kako bi se zaista moglo kazati za njega da je –čitavih-deset noći bio u i'tikafu.

Onaj ko želi da bude u itikafu zadnjih deset dana ramazana izaći će iz i'tikafa nakon zalaska sunca zadnjeg dana ramazana.

Što se tiče pitanja koliko je vremenski minimalno dozvoljeno da čovjek bude u i'tikafu, po tom pitanju učenjaci imaju oprečne stavove. Neki su kazali da je deset dana minimalan vremenski period za boravak u i'tikafu, neki su kazali da je noć i dan minimalan vremenski period za i'tikaf, a neki su kazali noć ili dan, a neki su otišli i dalje od toga pa su kazali da to nije vremnski ograničen ibadet i da je dozvoljeno čovjeku da bude u i'tikafu manje od dana ili noći, nekoliko momenata. Ovo je stav većine islamskih učenjaka hanefijske, šafijske i hambelijske pravne škole.

Ovo pitanje nije precizirano niti ograničeno Kur'anom i sunnetom Allahovog Poslanika. Praksa Allahovg Poslanika je bila da je boravio u i'tikafu deset dana, ali to nije naredio i samim time se to ne smatra ograničenjem. Također je naredio Omeru da ispoštuje zavjet kojim se zavjetovao još u predislamskom dobu da će biti u i´tikafu jedan dan.

Sve to nam ukazuje na opravdanosti razilaženja uleme po ovom pitanju. Ako pogledamo u definiciju i'tikafa, vidjet ćemo da se u njoj ne ograničava vrijeme i'tikafa što ponovo ukazuje da je jako mišljenje onih koji su dozvolili i´tikaf manje od jednog dana. A Allah najbolje zna.

Da li je uvjet za ispravnost i'tikafa post osobe koja želi da bude u i'tikafu?

Po tom pitanju islamski učenjaci nisu usaglasili stavove već su se razišli po tom pitanju. Ispraravo mišljenje – A Allah najbolje zna- je da post nije uvjet za ispravnost i'tikafa, iako je bolje da čovjek posti kada je u i´tikafu jer nije prenešeno da je Poslanik bio u i´tikafu osim kao postač.

Na to da post nije uvjet za ispravnost i'tikafa ukazuje nam hadis Omera r.a kojeg su zabilježili Buharija i Muslim, u jednoj predaj tog hadisa stoji: “Zavjetovao sam se da ću boraviti u i'tikafu jednu noć u haremu Kabe.“ Pa mu je Poslanik kazao: “Ispuni zavjet.“ Svi su složni da noć nije vrijeme za post, i da je post bio uvjet za ispravnost i'tikafa Poslanik bi to pojasnio Omer r.a.

Također, to su dva zasebna ibadeta i nije uslovljena ispravnost jednog postojanjem drugog. A ako na sve spomenuto pridodamo da ne postoji dokaz koji naređuje post u i'tikafu tada nam postaje jasno zašto smo odabrali i preferirali ovo mišljenje.

Šta kvari i'tikaf i šta je dozvoljeno činiti u toku boravka u i'tikafu?

Boravak u i'tikafu je jednostavan ibadet, nije ograničen sa mnogim ograničenjima, kao što se da primijetiti iz definicije i'tikafa. Najbitniji temelj –rukn- i'tikafa je čovjekov boravak u džamiji, boravak koji je ograničen samo nekim odrednicama, kao što ćemo spomenuti kada budemo govorili o izlasku iz džamije osobi koja je u i'tikafu.

Jedna od stvari za koju su učenjaci kazali da kvari i'tikaf je spolni odnos. Više učenjaka je spomenula konsenzus učenjaka po tom pitanju. To su dokazivali riječima Uzvišenog: “Sa ženama ne smijete imati snošaja dok ste u i’tikafu u džamijama.“

Bespotrebni izlazak iz džamije također kvari i'tikaf. Kazali smo da je i'tikaf boravak u džamiji, bespotrebnim izlaskom iz džamije čovjek negira boravak u džamiji i time kvari i'tikaf po konsenzusu islamskih učenjaka.

To na osnovu hadisa Aiše r.a.“Poslanik kada bi bio u i'tikafu ne bi ulazio u kuću osim zbog potrebe.“(Buharija i Muslim)Izlazak iz džamije se može podjeliti u tri vrste:

A- Izlazak zbog onoga što je čovjekova šerijatska ili prirodna potreba. Osobi koja je u i'tikafu dozvoljeno je, bez pokuđenosti, da iziđe iz džamije ako za određenom stvari ima šerijatsku ili prirodnu potrebu.

Npr., da iziđe kako bi kupio hranu ili piće, da iziđe iz džamije kako bi uzeo abdest ili da se okupa ako se udžunupio, da obavi fiziološku potrebu itd. Ako bi nakon obavljanja spomenutih stvari čovjek ostao dugo izvan mesdžida njegov i'tikaf bi bio pokvaren.

B- Izlazak iz džamije zbog činjenja dobrovoljnih ibadeta je dozvoljen ako je to uslovila osoba prilikom ulaska u i'tikaf u svojoj namjeri, a ako ne bi bio uslovljen u namjeri izlazak zbog toga bi pokvario i'tikaf. To je stav većine islamskih učenjaka od kojih su tri pravne škole.

Npr., izlazak iz i'tikafa kako bi posjetio bolesnika, klanjao dženaza nekom od rodbine itd. Ako bi osoba koja je ušla u i'tikaf prilikom ulaska u i'tikaf uvjetovala da će izići povremeno zbog činjenja nekih dobrovoljnih ibadeta, njegov izlazak ne bi pokvario i'tikaf, dok ako ne bi uslovio, to bi pokvarilo njegov i'tikaf.

Šejh Usejmin je smatrao da treba izbjegavati ovu vrstu izlaska zbog nepostojanja jasnih dokaza koji ukazuju na dozvolu izuzimanja i uslovaljavanja. Oni koji su to dozvolili, a to je većina islamskih učenjaka, argumentovali su to, između ostalih dokaza, hadisom kojeg su zabilježili Buharija i Muslim da je dozvoljeno uvjetovanje u obavaljanju hadža, pa su kazali da je analogno tome dozvaljeno uvjetovanje u i'tikafu. A Allah najbolje zna.

C- Izlazak zbog činjenja onih djela koja negiraju boravak u i'tikaf. Ova djela kvare i'tikaf bez razlke da li ih čovjek uvjetovao pri ulasku ili ne. Npr. da čovjek uvjetuje da će raditi u firmi a nakon toga biti u i'tikafu isl.

Šta je preporučeno da čini osoba u i'tikafu-savjeti onome ko je u i'tikafu?

-Peropručeno je osobi koja je u i'tikafu da se posveti ibadetu, bez razlike da li to bilo učenje Kur'ana, klanjanje općih nafila, pritvrđenih sunneta, noćnog namaza, duha namaza, dva rekjata poslije abdesta, spominjanje Allaha, ustrajnost u zikrovima nakona namaza, ustrajnost u jutarnjem i večernjem zikru, ponavljanje za mujezinom.

- Da se izoluje od ostalih osoba, bez razlike bile u i'ikafu ili ne, kako bi što bolje iskoristio vrijeme u ibadetu i razmišljanju o njegovom stanju, svođenju računa sa samim sobom.

- Da ne dozvoli da zaboravi na cilj ulaska u i'tikaf, da je cilj duhovno pročišćenje, ibadet, pokornost, razmišljanje, samoobračun itid.
- Korištenje vremena u upućivanju dove, a naročito u vremenima u kojima se primaju dove, između ezana i ikameta, u zadnjoj trećini noći, nakon namaza, na sedždi, pred iftar.

- Da pokuša na vrijeme da se pripremi za nastupajuće namaze kako bi mogao da smireno i skrušeno klanja sunete prije i poslije farz namaza.

- Da čini raznovrsne ibadete kako mu ne bi postalo činjenje jednog ibadeta dosadno.

- Da pokuša da što manje vremena provodi u spavanju, već da spava samo onoliko koliko mu je potrebno da bi mogao da nastavi sa ibadetom.

- Da ponese sa sobom tefsir Kur'ana kako bi mogao da pročita komentar ajeta koji su mu nejasni, a sve s ciljem boljeg shvatanja Kur'ana, razmišljnja o njegovim poukama i porukama.

GREŠKE KOJE ČINE ONI KOJI SU U I'TIKAFU

-Osoba koja odluči da bude i i'tikafu treba da se trudi maksimalno da izbjegaje posjete ljudi koji nisu u i'tikafu i sjedenje sa njima.

- Da ne dozvoli da ga telefoniranje i mnoštvo poziva okupira i zauzme od ibadeta (Najbolje je ne uključivati telefon, osim kada za to postoji potreba)

- Pretjerivanje u donošenju velikih količina hrane u i'tikaf i posvećivanje velike pažnje ishrani.

- Mnoštvo bespotrebnog spavanja.
Sve spomenute stvari mogu da uzrokuju da čovjek završi sa i'tikafom a da nije postigao ni približnu korist koja se očekuje od boravaka u i'tikafu.

Naša zadnja dova je: “Svaka zahvala pripada Svevišnjem Allahu, Gospodaru svjetova.“

===